

30.9.2009

SMDno/2009/2970

Jakelussa mainituille

Saap.	12.10.09
Dno.
Käs.
Ark.

HALLITUKSEN LINJAUKSET PALOMIESTEN ELÄKEIÄSTÄ JA PELASTUSTOIMEN TOIMINTAKYVYN YLLÄPITÄMISESSÄ

Hallitus käsitteli iltakoulussaan 10.6.2009 palomiesten eläkeikäkysymystä. Kun yleisen eläkepolitiikan tavoitteena on pidentää työuria, olisi paluu palomiesten osalta vanhaan ammatilliseen eläkeikään ristiriidassa tämän kanssa. Siksi hallitus linjasi, että palomiesten eläkeikä jää nykyisten järjestelyjen mukaiseksi eikä sitä lasketa. Pelastustoimen toimintakyvyn ylläpitämiseksi on valmisteilla useita toimia.

Kunnallisen eläkejärjestelmän ammatillisista eläkeistä on luovuttu vuonna 1989. Tuolloin palveluksessa olleet ovat säilyttäneet osaksi alemman ammatillisen eläkeiän. Ennen muutosta alempiin eläkeikäryhmiin kuului yhteensä 103 virka- tai ammattinimikettä. Palomiesten eläkeikä oli 55 vuotta. Tämän jälkeen minkään aiemmin alennetun eläkeiän piiriin kuuluneen ammattiryhmän osalta ei ole tehty erityisjärjestelyjä.

Palomiesten eläkeiän alentaminen olisi aiheuttanut paineita eläkeiän alentamiseen muissakin ammatillisen eläkeiän piirissä olleissa ryhmissä. Tällaista henkilöstöä on kunnissa noin 358 000 henkilöä eli noin 70 prosenttia kunnallisen eläkelain piiriin kuuluvasta henkilöstöstä. Palomiesten eläkeiän alentaminen antaisi signaalin siitä, että raskaissa töissä työelämään liittyvät ongelmat olisivat korjattavissa eläkeikää alentamalla. Koska tavoitteena on kaikkien työntekijöiden jatkaminen työelämässä mahdollisimman pitkään, minkään ryhmän eläkeikää ei voida alentaa.

Palomiesten työ on vaativaa ja edellyttää hyvää fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä koko työuran ajan. Hallitus on asettanut selvityshenkilön, jonka tehtävänä on vuoden 2009 loppuun mennessä valmistella vuorovaikutuksessa alan toimijoiden kanssa esityksiä siitä, millä tavalla palomiesten vaihtoehtoisia urapolkuja voitaisiin kehittää ja mitä tämä eri osapuolilta edellyttää. Sisäasiainministeriö selvittää palomiesten koulutusjärjestelmän uudistamista tavalla, joka alentaa ammattiin valmistuvien palomiesten ikää ja siten pidentää palomiesten työuria alkupäästä. Ministeriö selvittää myös mahdollisuudet antaa palomiehille muuntokoulutusta, joka mahdollistaisi palomiesten rekrytoinnin hätäkeskuspäivystäjän tehtäviin.

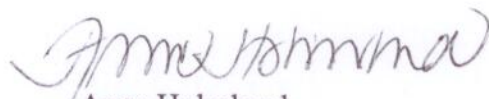
Sisäasiainministeriön asettama laajapohjainen pelastuslaitosten toimintakykyhanke tulee antamaan eri osapuolille suosituksia ja toimenpide-

ehdotuksia. Niiden tavoitteena on muun muassa ohjata voimavarojen kohdentamista, henkilöstön ikääntymisen huomioon ottamista urakehityksessä ja koulutusjärjestelmässä sekä henkilöstöä vähemmän kuormittavien työmenetelmien käyttöönottoa.

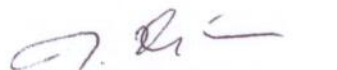
Muiden kannanottojen ohella kunta-alan työmarkkinaosapuolien huomiota kiinnitetään Hallituksen linjaukseen, jonka mukaan kunta-alan työmarkkinaosapuolten tulisi yhdessä tarkastella palvelussuhteen ehtojen kokonaisuutta siten, että ne mahdollisimman hyvin tukisivat pelastuslaitosten toimintakykyä.

Kunta-alan työmarkkinaosapuolia pyydetään vuoden 2009 loppuun mennessä toimittamaan raporttinsa edellä mainitun kannanoton aiheuttamista toimenpiteistä ja esityksistä.

Raportit pyydetään toimittamaan sähköpostilla sisäasiainministeriölle osoitteella pelastusosasto@intermin.fi

Anne Holmlund
Sisäasiainministeri

Mari Kiviniemi
Hallinto- ja kuntaministeri

Ilpo Helismaa
Pelastusylitarkastaja

LIITTEET

Hallituksen linjaukset palomiesten eläkeiästä ja pelastustoimen toimintakyvyn ylläpitämisessä 10.6.2009

JAKELU

Kunnallinen työmarkkinalaitos
Kunta-alan unioni ry
Tekniikka ja terveys KTN ry
Toimihenkilöiden neuvottelujärjestö TNJ ry
Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry

TIEDOKSI

Valtiosihteeri Pelttari
Valtiosihteeri Reina

10.06.2009

Hallituksen iltakoulu 10.06.2009

HALLITUKSEN LINJAUKSET PALOMIESTEN ELÄKEIÄSTÄ JA PELASTUS-
TOIMEN TOIMINTAKYVYN YLLÄPITÄMISESSÄHallitusohjelma

Hallitusohjelman luvussa 4 ”Oikeuspolitiikka ja sisäinen turvallisuus” todetaan: ”Turvataan pelastuslaitosten toiminta- ja palvelukyky pelastushenkilöstön epäedulliseksi muuttuneen ikärakenteen vaikutuksien varalta mm. tarkistamalla pelastushenkilöstön mitoituksen ja rakenteen perusteet sekä yksiköiden ja tehtäviin liittyvät suorituskykyvaatimukset. Hallitus ratkaisee pelastushenkilöstön eläkeikäkysymyksen.”

Asian valmistelu

Pelastuslaitosten ja palokuntien toimintakyvyn turvaamiseksi henkilöstön ikääntyessä on sisäasiainministeriö asettanut laajan hankkeen, jonka tarkoituksena on tukea pelastushenkilöstön työhyvinvointia ja työssä selviytymistä (Pelastuslaitosten toimintakykyhanke). Tarkoituksena on kehittää fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn arviointi-, seuranta- ja kehittämismenetelmiä sekä selvittää ja kehittää fyysiseen ja psyykkiseen toimintakykyyn, ammatilliseen osaamiseen ja työturvallisuuteen vaikuttavia työprosesseja. Lisäksi hanke selvittää tapoja jatkuvasti kehittää työtä ja työuraa. Pelastuslaitosten toimintakykyhankkeen toimikausi kestää vuoden 2009 loppuun.

Pelastuslaitosten toimintakykyhanke on jatkoa edellisellä hallituskaudella työskennelleen pelastushenkilöstön työssä jaksamista selvittäneen työryhmän työlle. Työryhmä teki ehdotuksia niistä osa-alueista, joita tulisi kehittää pelastushenkilöstön työssä selviytymisen edistämiseksi. Ehdotuksia viedään nyt Pelastuslaitosten toimintakykyhankkeen avulla laajapohjaisesti eteenpäin. Hankkeessa on edustus keskeisillä ministeriöillä, Pelastusopistolla, Työterveyslaitoksella, Suomen Kuntaliitolla, Kuntien eläkevakuutuksella sekä pelastustoimen työmarkkinaosapuolilla.

Nykytilanteen arviointi

Pelastuslaitosten toiminnasta keskusteltaessa palomiesten eläkeikä nousee usein esille. Pelastuslaitosten toimintakyvyn turvaamisessa on tärkeää, että keskustelu ei keskity pel-

kästään palomiesten eläkeikään. Palomiesten eläkeiän laskeminen olisi yleisen eläkepolitiikan vastaista.

Ikääntyneiden osuus väestöstä on vääjäämättömästi kasvussa. Esimerkiksi yleisimmin käytetty ”vanhushuoltosuhte” eli 65 vuotta täyttäneiden suhde 15-64 -vuotiaaseen väestöön nousee Tilastokeskuksen vuoden 2007 arvion mukaan 26 prosentista 46 prosenttiin vuonna 2030. Viime vuosien eläkepolitiikassa on ollut keskeistä sen tavoitteen tukeminen, että työssä jatkettaisiin nykyistä pidempään. Tämä helpottaa eläkkeiden rahoitusta lyhentämällä eläkkeen maksuaikaa ja lisäämällä sitä aikaa, jolta työnantajan ja työntekijän eläkemaksuja maksetaan. Lisäksi se vaikuttaa parantavasti julkisen talouden kestävyysvajeeseen lisäämällä kansantalouden työpanosta.

Tämän takia hallitus ja keskeiset työmarkkinajärjestöt ovat 11.3.2009 tekemässään sopimuksessa sopineet, että valmistellaan linjaukset, joiden tavoitteena on nostaa uskottavasti keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää vähintään kolmella vuodella vuoteen 2025 mennessä.

Kunnallisen eläkejärjestelmän ammatillisista eläkeistä on luovuttu vuonna 1989. Kuitenkin silloin palveluksessa olleet ovat säilyttäneet osaksi alemman ammatillisen eläkeiän. Palomiesten eläkeikä oli 55 vuotta. Ennen muutosta alempiin eläkeikäryhmiin kuului yhteensä 103 virka- tai ammattinimikettä. Tämän jälkeen minkään alennetun eläkeiän piiriin kuuluneen ammattiryhmän osalta ei ole tehty erityisjärjestelyjä. Pelastushenkilöstön osalta keskustelu eläkeistä on noussut esiin toistuvasti.

Palomiesten eläkeiän alentaminen aiheuttaisi paineita eläkeiän laskuun muissakin ammatillisen eläkeiän piirissä olleissa ryhmissä. Tällaista henkilöstöä on kunnissa noin 358 000 henkilöä eli noin 70 prosenttia kunnallisen eläkelain piiriin kuuluvasta henkilöstöstä. Palomiesten eläkeiän lasku antaisi signaalin siitä, että raskaissa töissä työelämään liittyvät ongelmat olisivat korjattavissa eläkeikää laskemalla. Koska tavoitteena on kaikkien työntekijöiden jatkaminen työelämässä mahdollisimman pitkään, minkään ryhmän eläkeikää ei voida laskea.

Pelastustoiminnan järjestäminen on yksi kuntien monista tehtävistä. Sen osalta tehtävien ratkaisujen tulee olla linjassa muun kuntatyön kanssa, vaikka pelastustyön vaatimukset fyysiselle kunnolle ja suorituskyvyllä ovatkin kiistatta monia muita töitä selkeästi vaativammat. Sisäasiainministeriön asettaman laajapohjaisen toimintakykyhankkeen tavoitteena on tukea fyysisen kunnan säilymistä pelastustyössä muun muassa oikeanlaisella työterveyshuollolla. Myös työn vaatimukset ja erilaiset pelastustekniikat ovat avoimessa tarkastelussa ja tarkastelun lähtökohta on nimenomaan siinä, miten henkilöstö pystyy tehtävistään suoriutumaan.

Perimmäisenä tavoitteena on se, että pelastuslaitosten tehtävät kyetään suorittamaan asianmukaisella tavalla, vaarantamatta kansalaisten turvallisuutta tai omaisuutta. Tätä varten pelastuslaitoksilla on oltava tämän tavoitteen toteuttamiseen kykenevä henkilöstö. Siksi sellaiselle ikääntyvälle henkilöstölle, joka ei enää kykene täyttämään ammatin edellyttämiä suorituskykyvaatimuksia, tulee voida tarjota vaihtoehtoisia työuria. Pelastuslaitosten toimintakykyhanke tarkastelee pelastuslaitosten työtehtäviä myös siitä näkökulmasta, mitä vaatimuksia työ asettaa. Pelastuslaitosten toiminta on voitava suunnitella siten, että eri työtehtävien vaatima siihen kykenevä henkilöstö on käytettävissä silloin kun

sitä tarvitaan. Toisaalta työelämässä ei ole tarvetta siihen, että koko henkilöstö kykenee suorittamaan kaikkia työpaikan tehtäviä.

Hallituksen kannanotot

Edellä mainituilla perusteilla hallitus hyväksyy seuraavat kannanotot:

- 1) Palomiesten ammatillinen eläkeikä on poistettu vuonna 1989 yhdessä lukuisien muiden julkisen alan ammatillisten eläkeikien kanssa. Hallituksen yleisen eläkepolitiikan tavoitteena on pidentää työuria. Paluu vanhaan ammatillisten eläkeikien järjestelmään olisi ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa, joten palomiesten eläkeikä jää nykyisten järjestelyjen mukaiseksi.
- 2) Palomiesten työ on vaativaa ja edellyttää hyvää fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä koko työuran ajan. Sisäasiainministeriön asettama, edustukseltaan laajapohjainen pelastuslaitosten toimintakykyhanke, tulee antamaan eri osapuolille suosituksia ja toimenpideehtotuksia. Näiden tavoitteena on:
 - Pelastustehtävien voimavarojen kohdentaminen pelastustoimen tehtävien vaatimusten mukaan;
 - Ikäänymisen ja toimintakyvyn alenemisen huomioon ottaminen henkilöstön urakehityksessä ja koulutusjärjestelmässä;
 - Henkilöstöä vähemmän kuormittavien työmenetelmien käyttöönotto; sekä
 - Kaiken ikäisen henkilöstön toimintakykyä ylläpitävien käytäntöjen käyttöönotto.
- 3) Sisäasiainministeriö selvittää palomiesten koulutusjärjestelmän uudistamista tavalla, joka alentaa ammattiin valmistuvien palomiesten ikää ja siten pidentää palomiesten työuria alkupäästä.
- 4) Pelastustoimesta vastaavien pelastuslaitosten sekä työnantajina toimivien kuntien ja kuntayhtymien tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota työaikamuotojen tarkoituksenmukaiseen valintaan ja työn kuormittavuuden joustavaan tasaamiseen sekä työhyvinvointiin. Työterveyshuollon toimivuutta ja ammatillista kuntoutusta sekä työsuojelua tulisi yhä tehostaa. Henkilöstön vaihtoehtoisia urapolkuja tulisi kehittää. Sisäasiainministeriö selvittää mahdollisuudet antaa palomiehille muuntokoulutusta ja rekrytoida hätäkeskuspäivystäjän tehtäviin.
- 5) Asetetaan selvityshenkilö, jonka tehtävänä on vuoden 2009 loppuun mennessä valmistella vuorovaikutuksessa alan toimijoiden kanssa esityksiä siitä, millä tavalla palomiesten vaihtoehtoisia urapolkuja voitaisiin kehittää ja mitä tämä eri osapuolilta edellyttää.
- 6) Kunta-alan työmarkkinaosapuolten tulisi yhdessä tarkastella palvelussuhteen ehtojen kokonaisuutta siten, että ne mahdollisimman hyvin tukisivat pelastuslaitosten toimintakykyä.
- 7) Valtion ylläpitämä Pelastusopisto antaa pelastustoimen ammatillista koulutusta sekä jatko- ja täydennyskoulutusta. Pelastusopiston tulee koulutusta järjestäessään ottaa huo-

mioon, että se tukee edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamista. Pelastusopiston tulee tutkimus- ja kehittämistoiminnassaan myös kehittää kevyempiä ja henkilöstöä vähemmän kuormittavia pelastusmenetelmiä.

8) Sisäasiainministeriön lakisääteisenä tehtävänä on valvoa pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja tasoa. Pelastuslaki edellyttää, että pelastustoimen palvelutaso vastaa onnettomuusuhkia. Vastuu pelastustoimen palvelutasosta on pelastuslaitoksilla ja niitä ylläpitävillä kunnilla.

9) Hallitus seuraa mainittujen toimenpiteiden toteuttamista.

ELÄKEPOLIITTISET PERUSTELUT PALOMIESTEN ELÄKEIKÄKYSY- MYKSESSÄ

1. Yleinen eläkepolitiikka

Ikääntyneiden osuus väestöstä on vääjäämättömästi kasvussa. Esimerkiksi yleisimmin käytetty ”vanhushuoltosuhde” eli 65 vuotta täyttäneiden suhde 15-64 –vuotiaaseen väestöön nousee Tilastokeskuksen vuoden 2007 arvion mukaan 26 prosentista 46 prosenttiin vuonna 2030. Työikäisten väestöosuuden lasku merkitsee, että asukasta kohden laskettu työpanos pienenee. Muutoksen vaikutus kansantalouteen riippuu kuitenkin ratkaisevasti ikääntyneen väestön työmarkkinoille osallistumisen yleisyydestä, työllistymisestä ja keskimääräisten työtuntien määrästä. Valtioneuvoston kanslian ikääntymisraportin (Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 1/2009) mukaan mikäli ikäryhmittäiset työhönosallistumisasteet pysyisivät nykytasolla, laskisi työvoiman osuus koko väestöstä nykyisestä 49 prosentista 42 prosenttiin vuoteen 2050 mennessä. Jos sen sijaan osallistumisasteet nousisivat ikäryhmittäin muiden pohjoismaiden tasolle lasku jäisi 45 prosenttiin.

Viime vuosien eläkepolitiikassa on ollut keskeistä sen tavoitteen tukeminen, että työssä jatkettaisiin nykyistä pidempään. Tämä helpottaa eläkkeiden rahoitusta lyhentämällä eläkkeen maksuaikaa ja lisäämällä sitä aikaa, jolta työnantajan ja työntekijän eläkemaksuja maksetaan. Lisäksi se vaikuttaa parantavasti julkisen talouden kestävyysvajeeseen lisäämällä kansantalouden työpanosta.

Vuoden 2005 alusta voimaan tulleen suuren eläkeuudistuksen tavoitteena oli myöhentää keskimääräistä eläkkeelle siirtymisikää kahdella - kolmella vuodella. Tähän mennessä saadut tiedot viittaavat siihen, että eläkkeelle siirtymisen myöhentämistavoitteiden osalta on edetty jopa arvioitua nopeammin. Nykyinen taloudellinen taantuma saattaa kuitenkin vaikuttaa tätä kehitystä heikentävästi. Hallitus ja keskeiset työmarkkinajärjestöt ovat 11.3.2009 tekemässään sopimuksessa sopineet, että valmistellaan linjaukset, joiden tavoitteena on nostaa uskottavasti keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää vähintään kolmella vuodella vuoteen 2025 mennessä.

2. Palomiesten eläkkeet

Kuntasektorilta siirtyä eläkkeelle Kuntien eläkevakuutuksen tämän hetkisen ennusteen mukaan vuosien 2006 - 2020 aikana 223 000 henkilöä, joka on lähes puolet (46 %) nykyisestä työntekijämäärästä. Tämä lisää huomattavasti kuntasektorin menoja eläkekustannusten muodossa ja näitä menoja ei olisi syytä lisätä.

Kunnallisen eläkejärjestelmän ammatillisista eläkeistä on luovuttu vuonna 1989. Kuitenkin silloin palveluksessa olleet ovat säilyttäneet osaksi alemman ammatillisen eläkeiän. Palomiesten eläkeikä oli 55 vuotta. Ennen muutosta alempiin eläkeikäryhmiin kuului kaiken kaikkiaan 103 virka- tai ammattinimikettä. Tämän jälkeen minkään alennetun

eläkeiän piiriin kuuluneen ammattiryhmän osalta ei ole tehty erityisjärjestelyjä. Pelastushenkilöstön osalta keskustelu eläkeiästä on noussut esiin toistuvasti.

Kun palomiesten eläkeikä oli 55 vuotta, karttui eläke nykyistä nopeammin. Niin sanotun täyden 66 prosentin eläkkeen kykeni saavuttamaan 30 vuoden työskentelyllä. Nykyään eläkkeen karttumaa on heikennetty. Mikäli eläkeikä alennettaisiin 55 vuoteen, olisi eläkkeen karttumaa parannettava vähintään 2,0 prosenttiin nykyisestä 1,5 prosentista, jotta kohtuullinen eläke 55 vuoden iässä voitaisiin saada. Tämä lisäisi huomattavasti kustannuksia.

Kuntien eläkevakuutus on laskenut, että jos palomiesten eläkeikä alennettaisiin 55 vuoteen ja karttuma nostettaisiin 2,0 prosenttiin, vaikuttaisi tämä eläkekustannuksia nostavasti 5,2 miljoonaa euroa vuonna 2010. Lisäkustannukset nousisivat vuosittain, kunnes ne vuonna 2050 olisivat 54 miljoonaa euroa. Vuosina 2009-2050 olisivat yhteenlasketut lisäkustannukset nykyrahassa 1,1 miljardia euroa.

Pelastustoiminnan järjestäminen on yksi kuntien monista tehtävistä. Sen osalta tehtävät ratkaisut tulee olla linjassa muun kuntatyön kanssa, vaikka pelastustyön vaatimukset fyysiselle kunnolle ja suorituskyvylle ovatkin kiistatta monia muita töitä selkeästi vaativammat. Palomiesten eläkeiän alentaminen aiheuttaisi paineita eläkeiän laskuun muissakin ammatillisen eläkeiän piirissä olleissa ryhmissä. Tällaista henkilöstöä on kunnissa noin 358 000 henkilöä eli noin 70 prosenttia kunnallisen eläkelain piiriin kuuluvasta henkilöstöstä.

Ottaen huomioon kansantalouden tarpeet kansalaisten pysymiseen entistä pidempään työelämässä, olisi varsin ristiriitaista sallia yhdelle ryhmälle aikainen työelämästä poistuminen. Pelastuslaitosten toiminta ja henkilöstön työkyky ei kuitenkaan kohene eläkeikää alentamalla, vaan pelastuslaitosten toimintaan ja palomiesten työhön kohdistuvin muutoksin, joita ollaan jo valmistelemassa. Silloin, kun ei enää kyetä palomiehen työhön, saattaa kuitenkin runsaasti työkykyä olla jäljellä kevyempiin töihin. Jo kansantalouden kestävyysvajeenkin kannalta ratkaisuna ei tule olla eläköityminen, vaan työuran jatkaminen muissa töissä.